

Lärarprogrammet

Klas Abrahamsson

Alkoholvanor inom det gymnasiala fordonsprogrammet

Alcohol habits among students on high schools auto
mechanic line

Examensarbete 15 högskolepoäng

Datum: 08-05-09

Handledare: Mia-Maria Sternudd-Groth

Abstract

The consumption of alcohol in Sweden has increased considerably within recent years. Among youths there has been a tendency towards drinking more frequently and increased volumes. Alcohol habits among students on the high schools auto mechanic line has been given a questionnaire to examine their experience of the immediate after effect of alcohol and how it affects their situation in school. It has been proven that participating students are drinking alcohol more frequently than the average among Swedish high school students and girls more often than boys. The general experiences of alcohol after effect are predominantly negative both physically and psychologically, but the students are not concerned of their alcohol habits having an effect on their school work.

Keywords: Alcohol consumption, high school students, school situation, auto mechanic line.

Sammanfattning

Konsumtionen av alkohol i Sverige har under de senaste åren ökat kraftigt. Bland ungdomar ses en tendens till att de dricker oftare och mer. Alkoholvanor bland elever på det gymnasiala fordonsprogrammet har undersökts genom en enkätundersökning, för att belysa alkoholens effekter på eleverna och speciellt hur det påverkar deras skolsituation. Det har framkommit att de deltagande eleverna dricker oftare än landsgenomsnittet i Sverige och att tjejerna dricker oftare än killarna. Generellt upplevs ganska negativa fysiska och psykiska effekter av alkoholen dagarna efter, men eleverna upplever inte att det påverkar deras deltagande i skolarbetet.

Nyckelord: Alkoholkonsumtion, gymnasieelever, skolsituation, fordonsprogramm.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
2.	Syfte	3
3.	Frågeställning.....	4
4.	Teoretiska utgångspunkter	5
4.1.	Undersökningar kring alkoholförbrukning bland unga	7
5.	Metod	9
5.1.	Urval och genomförande	9
5.2.	Etik.....	10
5.3.	Tolkning.....	11
6.	Resultat	12
6.1.	Deltagande och bortfall i enkätundersökningen	12
6.2.	Elevernas alkoholvanor.....	12
6.3.	Eleverna mår dåligt och är trötta dagen efter.....	14
6.4.	Eleverna anser att deras alkoholkonsumtion inte påverkar deras skolsituation.....	16
7.	Diskussion.....	18
7.1.	Våra elever skiljer sig från mängden	18
7.2.	Enkäten	20
7.3.	Sociala aspekten.....	21
7.4.	Fortsatt forskning.....	22
7.5.	Slutsats	22
8.	Referenslista.....	23
	Bilaga 1	

1. Inledning

Innan jag började arbeta som lärare arbetade jag på Bilprovningen i fem år. Jag trivdes med det, men när jag såg annonsen om ett ledigt jobb som lärare på fordonsprogrammet lät det som en spännande utmaning och jag sökte jobbet. Idag är jag inne på mitt tredje läsår som yrkeslärare på fordonsprogrammet på en av Sveriges största gymnasieskolor med ett av Sveriges största fordonsprogram. Ett halvt år efter att jag börjat på skolan insåg jag att det inte bara är en spännande utmaning att jobba som lärare. Det är dessutom ett jobb som är både intressant och utvecklande. Jag tycker det är roligt att möta ungdomar, att se dem utvecklas och jag gillar tanken att kunna vara en person som hjälper dem på vägen. I min tjänst så ingår det förutom alla kurser i karaktärsämnen att vara klassföreståndare (lots) åt min klass. Jag har utöver det Datorkunskap och Livskunskap samt en kurs som heter Arbetsmiljö och Elsäkerhet.

För att kunna få lite mer kött på benen om det jag arbetar med (och vill arbeta med i framtiden) och i förlängningen även få en tryggare anställning har jag tagit chansen att nyttja SÄL-projektet för att läsa in lärarbehörigheten. Inför detta examensarbete hade jag massor av uppslag och idéer om vad jag ville skriva om. För att ge lite bakgrund till hur detta arbete så småningom tog form, tänkte jag börja med att beskriva skolan jag jobbar på.

Gymnasiet som jag arbetar på och där jag gör min undersökning har cirka 4000 elever inskrivna, fördelade på alla nationella program. Den del av skolan där jag arbetar har ca 1200 elever och innefattar de flesta av de traditionellt manliga yrkesprogrammen (el-, bygg-, fordons-, industri-, energi- och hantverksprogrammet), men även frisör och skrädderi/designprogrammen. Fordonsprogrammets första år har ca 135 elever fördelat på 8 klasser. I årskurs ett läser alla elever samma kurser. Efter ett grundår hos mig och mina kolleger väljer eleverna inriktning. De kan välja allt ifrån personbilmekaniker till grävmaskinist. Även i de följande årskurserna har vi ca 135 elever. Majoriteten bland dessa elever är killar. I de flesta klasser är det enbart killar, men även andelen tjejer har ökat något sedan jag började.

Inför uppsatsen började jag att fundera mer på vad det är som händer med eleverna under deras gymnasietid. Jag försökte medvetet att lyssna in vilka deras frågor, problem och glädjeämnen är. Många saker dök upp, som t.ex. vad som försiggår i chattar på Internet, kärleksproblem, svårigheter med studierna, trassliga familjeförhållanden, fester och alkohol mm. Något som jag till slut fastnade för var just alkohol. Det blev uppenbart att eleverna pratar mycket om att festa. Varje dag hörde jag något om detta i korridorerna i skolan, eller rent av i klassrummet och i verkstaden. Oftast är det någon som skryter högt och ljudligt om hur full han eller hon var i helgen eller kanske i går. Det verkar som att det är något av en tradition bland ungdomarna att festa till på onsdagar. Det verkar även ha blivit fräckt och ge en form av status att vara lite (eller mycket) bakfull i skolan. Något som jag har uppmärksammat är att tjejerna verkar vara lika aktiva både i själva festandet och i snacket i skolan. Inte nog med att det pratas om festandet. Som lärare tycker jag att man även märker verkningarna av det. Eleverna blir slöa, okoncentrerade och en del får kortare stubin. Själva verkar eleverna inte tycka att detta är ett problem. Helt utan några vetenskapliga belägg tycker jag det som jag beskrivit är problem som ökat sedan jag började arbeta på skolan. Eller kanske är det jag som efter hand blivit mer öppen för och uppmärksam på elevernas signaler?

Utifrån ovanstående formades min idé att göra en undersökning om elevernas alkoholvanor, och om hur de upplever att skolarbetet påverkas efter alkoholförtäring. Jag ville undersöka om det fanns något samband mellan förtäring av alkohol och studieengagemang dagen efter. Jag ville veta vad ungdomarna själva ansåg, och om de själva såg några kopplingar eller om de anser att det bara är en myt att man blir sliten dagen efter det att man varit ute och kalasat och druckit sig berusad av alkohol.

2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka alkoholvanor bland gymnasieelever på yrkesprogram i årskurs ett, samt hur eleverna upplever att det påverkar deras skolsituation i vardagen.

Jag valde detta ämne eftersom att jag finner att det är ett intressant problem bland våra ungdomar i samhället, och jag tycker mig se en utveckling åt det negativa hållet ibland våra skolungdomar som brukar alkohol. Jag ville undersöka om det fanns något samband mellan förtäring av alkohol och studieengagemang dagen efter. Jag ville veta vad ungdomarna själva ansåg och om de själva såg några kopplingar eller om allt bara är en myt till att man blir sliten dagen efter det att man varit ute och kalasat där man druckit sig berusad av alkohol.

Jag vill med detta skapa en bredare insikt i ungdomars alkoholvanor och hur det påverkar deras skolsituation, hos mig själv och bland mina kollegor.

3. Frågeställning

- Hur ser elevers alkoholvanor ut?
- Hur upplever eleverna att deras alkoholkonsumtion påverkar deras skolsituation?
- Hur upplever eleverna att alkoholen påverkar dem dagen/dagarna efter?

4. Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkterna för detta examensarbete, har utgått från den problematik som vi klassföreståndare möter varje dag. Vi upplever, att alkoholen tar upp mycket plats i den sociala aspekten.

Ola Lauritzson (2005) tar i boken "Om alkohol" upp beskrivningen av de klassiska dagen efter symtomen som kan förekomma. Tänkbara reaktioner kan vara att man inte "orkar" med att vara engagerad i skolan dagen efter. Det kan vara orkeslöshet, huvudvärk, nedstämdhet, oro, ångest, magkatarr och darrighet.

Orkeslösheten kan vara att man inte sover tillräckligt bra när man har druckit alkohol. Visserligen kanske man lyckas att få åtta timmars sömn som det sägs att kroppen behöver. Förvisso brukar man somna lättare, men man har svårare att komma till REM- sömnen, som även kallas drömsömnen, utan att man fått denna sömn finner forskarna att man kan lida av sömnbrist eftersom att det är just denna sömn som kroppen behöver för att återhämta sig efter en dags intryck. Med alkohol i kroppen verkar det som om kroppen har svårare att varva ner till denna sömn. Det generella påverkningsresultatet av detta är att man då inte känner sig utvilad dagen efter (Lauritzson, 2005).

När kroppen håller på med alkoholförbränning sjunker bland annat blodsockret, då alkoholens förbränning tömmer kroppens "sockerdepåer". Detta leder till ökad irritation och trötthet, och ökar suget efter "skräpmat". Skräpmat innehåller oftast mycket blodsockerhöjande kolhydrater, samt fett och salt. En annan viktig reaktion som kroppen utsätts för under förbränningen av alkohol, är att kroppen har svårare att frakta de långa fettsyrorerna från kroppens fettdepåer till musklerna. Orkeslöshet och trötthet blir alltså följderna (a.a.).

Alkoholen försämrar också återupptagningen av vätska i kroppen, vilket leder till ökad urinavgång och förlust av vatten. Även utsöndringen av salter som natrium, kalium och magnesium ökar i urinen. Genom irritation i mage-tarm och ökad svettning går också en del vatten och salter förlorade. Vatten och salt förlusten är sannolikt den enskilt viktigaste faktorn till att vi mår dåligt dagen efter (a.a.).

Lauritzson (2005) tar upp en hel del bra förebyggande knep hur man på bästa sätt skall klara av en hård natt. Levern är det organ som belastas mest vid alkoholfpåverkan. Man menar, att belastningen kan minskas med rätt mat och dryck. Exempel på sånt kan vara grönsaker som innehåller mycket antioxidanter (morötter, rå broccoli, brysselkål och tomat). Generellt är det bra att ha ätit innan alkoholkonsumtion. Man undviker att för snabbt få väldigt höga alkoholhalter i blodet.

Andréasson och Allebeck (2005) har gjort en översikt över alkoholens påtaglighet i samhället och hur konsumtionen utvecklas genom åren. Vår samhällskulturs relaterade krav finns redan tidigt i våra liv. Kraven startar från det att man föds. Redan några timmar gammal påverkas man av vad betecknas som normkrav. Dessa växer ständigt och utökas med fler krav på, hur man som samhällsmedborgare måste bete sig för att uppnå social acceptans. I skolvärlden ställs höga krav på att bli en del av gemenskapen och i vissa kretsar är alkoholkonsumtion

en viktig faktor för att bli accepterad.

Lauritzson (2005) beskriver att den allmänna uppfattningen kring alkoholen är ganska komplicerad i vårt land. Inom detta ämne påträffar man mycket information som innehåller allt ifrån korrekt vetenskaplig till mer mytrelaterad information. Konsumtion av alkohol har förändrats från ett ”traditionellt” svenskt helgsupande till ett mer kontinentalt mönster, där det accepteras att dricka alkohol på en vardag. Tyvärr har dessa två mönster kombinerats till en måttlig vardaglig alkoholkonsumtion plus en mer extrem konsumtion på helgarna. För många människor innebär alkoholkonsumtionen en avslappnande dryck eller en festligare måltidsdryck. Man förknippar oftast alkoholen med fest och glädje. Men användning av alkohol innebär även en risk av negativa effekter så som fysiska, psykiska och sociala skador.

Den totala alkoholkonsumtionen har ökat påtagligt under senare år. Den främsta orsaken är en rad alkoholpolitiska förändringar som bidragit till att alkohol blivit mera tillgängligt. Det är framför allt vuxna som tillägnat sig nya dryckesvanor. Vardagsdrickandet har ökat och det är kvinnorna över femtio som står för den största ökningen. Den största andelen högkonsumenter är dock åldersgruppen 16-29 år (Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut, 2003).

Författarna är oroad över ökningen av antalet konsumenter samt mängden av förbrukning. Dom anser att stor anledning härtill kan vara ett resultat av ökad (och ofta illegal) införsel från utlandet som resulterar i ökad tillgänglighet och lägre priser för konsumenten. Detta påverkar framförallt ungdomarnas situation negativt. Andréson och Allebeck (2005)

Inom problematiken med elevernas alkoholkonsumtion spelar lärarna en viktig roll. Relationen mellan lärare och elev är betydelsefull för att den unge skall lära sig men också betydelsefull för elevens hälsa. Lättast att utveckla denna relation är det i de lägre klasserna, där läraren har sin klass under hela dagar, likaså för vissa lärare på de praktiska gymnasieprogrammen, som också får följa sina elever flera timmar varje dag. Svårigheterna uppstår framför allt inom årskurserna 7-9 och i gymnasiet. Utmaningen för varje lärare är därför att arbeta på ett sådant sätt att ett ”möte” hinner uppstå (Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut, 2003).

4.1. Undersökningar kring alkoholförbrukning bland unga

Statistiska Centralbyrån genomför löpande undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) med olika teman. Under åren 2002–2003 granskades bl.a. barns villkor, härunder alkoholvanor. Ur detta material har jag dragit ut data för olika åldersgrupper och gymnasieutbildningen (se tabell 1). Tyvärr har jag inte kunnat hitta uppgifter kring antalet av enkättagare, men förmodligen kan det representera den totala populationen av 16-18 åringar.

De tydligaste skillnaderna när det gäller alkoholkonsumtionen är mellan åldersgruppen 13-15 år och 16-18 år. Det visar sig en tydlig skillnad mellan 13-15 och 16-18 åringar i alkoholkonsumtion med respektive 60,5 % och 19,0 % som aldrig har druckit alkohol. Det finns en tendens, att gymnasieelever dricker lite oftare än genomsnittliga 16-18 åringar. Enligt uppgifter från Skolverket (Efterfrågade mått, 2008) och Statistiska Centralbyrån (Helårsstatistik, 2006) var antalet gymnasieelever i 2006 ca 360 000 medan antalet 16-18 åringar var ca 376 000. Därmed är dom flesta 16-18 åringar samtidigt gymnasieelever, vilket förklarar att skillnaden inte är större. Kanske är en viss del av gymnasieeleverna äldre än 18 år och dessa dricker något mer.

I tabell 2 har det inom de respektive grupperingarna gjorts en summering av dem som har druckit regelbundet (varje månad eller oftare). Där observeras en tendens till att fler flickor än pojkar dricker regelbundet. Den tydligaste könsskillnad ses mellan gymnasieelever (7 procent).

Tabell 1. Alkoholvanor för olika grupper av ungdomar inom 13-18 år (SCB: Helårsstatistik, 2006).

Hur ofta har du druckit alkohol?						
Grupp	Kön	Varje vecka	Varannan vecka	Varje månad	Mer sällan	Aldrig
13-15 år	Pojkar	1,3%	3,5%	4,5%	29,3%	61,4%
	Flickor	0,3%	4,0%	7,0%	29,1%	59,6%
	Båda kön	0,8%	3,7%	5,7%	29,2%	60,5%
16-18 år	Pojkar	5,5%	15,1%	24,0%	34,6%	20,8%
	Flickor	4,9%	14,7%	29,6%	33,6%	17,1%
	Båda kön	5,2%	14,9%	26,8%	34,1%	19,0%
Gymnasiet	Pojkar	6,1%	15,5%	24,8%	33,9%	19,7%
	Flickor	6,1%	16,8%	30,5%	31,5%	15,2%
	Båda kön	6,1%	16,1%	27,6%	32,7%	17,4%

Tabell 2. Andel som har druckit varje månad eller oftare. Resultaten är en summering av data från tabell 1.

Hur ofta har du druckit alkohol?		
Grupp	Kön	Varje månad eller oftare
13-15 år	Pojkar	9,3%
	Flickor	11,3%
	Båda kön	10,2%
16-18 år	Pojkar	44,6%
	Flickor	49,2%
	Båda kön	46,9%
Gymnasiet	Pojkar	46,4%
	Flickor	53,4%
	Båda kön	49,8%

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning genomför undersökningar av skolelevers drogvanor och övervakar utvecklingen i landet. År 2006 svarade elever från över 3000 skolklassar på en enkät angående deras drogvanor (Hvitfeldt och Rask, 2007). Från detta material har jag dragit ut uppgifter kring andelen konsumenter i årskurs 9 och gymnasiet (år 2) respektive (se tabell 3). Sammanställt med den beräknade genomsnittliga totala årskonsumtion (se tabell 4) observeras, att fler elever i gymnasiet (år 2) än i årskurs 9 dricker alkohol och dessutom i mycket större mängder.

Även om det bland gymnasieeleverna är fler flickor, som har druckit alkohol inom det senaste året, dricker dom betydligt mindre mängder.

Tabell 3. Andelen elever som någon gång under de senaste 12 månaderna druckit öl, alkohol, stark cider, eller sprit. Procentuell fördelning bland elever i årskurs 9 och gymnasiet (år 2) respektive (Ur Hvitfeldt och Rask, 2007, tabell B1 och B69).

	Konsumenter		Icke-konsumenter		Ej svar	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Årskurs 9	62%	66%	37%	33%	1%	1%
Gymnasiet, år 2	85%	88%	14%	12%	0%	1%

Tabell 4. Den beräknade genomsnittliga totala årskonsumtion mätt i dl alkohol 100% bland elever i årskurs 9 och gymnasiet (år 2) respektive (Ur Hvitfeldt och Rask, 2007, tabell B9 och B83).

	Pojkar	Flickor
Årskurs 9	22 dl	22 dl
Gymnasiet, år 2	60 dl	39 dl

5. Metod

Jag har valt att göra en enkätundersökning på grund av att jag ville göra en kvantitativ undersökning. Enligt Winther (1973) så är enkäten den bästa metoden ifall man vill nå fler människor än vad som är möjligt med interjuver eller observationer. Backman (1998) skriver att man bör läsa in sig på litteratur på området, innan man börjar med uppsatsen, så att man kan upptäcka luckor och sådant som saknas. Jag har försökt att hitta något som knyter samman min verksamhet med mina elevers verklighet. Jag vill ju kunna ha nytta av denna uppsats i min vardag, och jag hoppas att det kan bli ett verktyg som jag och mina kolleger kan använda. Genom att ha diskussioner i klassen och i arbetslaget på fordonsprogrammet samt att göra en uppföljning, så kan vi på detta sätt se vilket håll det utvecklar sig åt.

En nackdel med den kvantitativa undersökningsmetod är enligt Winter(1973) att man bara kommunicerar med skriftliga frågor, så den språkliga formuleringen är mycket viktigare än vid t.ex. en intervju, där man kan anpassa frågorna under tiden. En fördel vid den kvantitativa metoden, som Winter (1973) beskriver, är att materialet är någorlunda enkelt att bearbeta, eftersom svaren från varje deltagare är standardiserade. Eftersom jag är en nybörjare på detta område har jag studerat andra enkäter för att lära mig av andra.

Winter (1973) beskriver också att det finns två typer av frågeformulär, den ena typen kallar hon det ostrukturerade, den typen innehåller så kallade öppna frågor, där är den tillfrågade själv skall formulera sitt svar. Denna typ har jag inte valt att genomföra mestadels för att jag skall tillfråga en grupp som medelåldern är ca 16-17 år och jag tror inte att de orkar besvara frågorna sanningsenligt i fall de behöver skriva mycket själva. Den andra typen kallar hon för det strukturerade frågeformuläret, denna typ har fasta svarsalternativ. Det är alltså denna typ som jag har använt mig av, fast jag har modulerat lite och tagit med en öppen fråga. Just för att jag vill få en lite bredare förståelse (se bilaga 1).

När jag utformade enkäten tittade jag på andra liknande undersökningar, och bestämde mig för hur strukturen skulle se ut. När jag sedan utformade frågorna så bollade jag med min handledare, jag försökte hela tiden att välja frågor som härleder till syftet och frågeställningarna.

5.1. Urval och genomförande

Enkätundersökningen har jag genomfört på den gymnasieskola, där jag jobbar. Skolan har totalt cirka 4000 elever, där alla nationella program ingår plus tre specialutformade program. Programmen är fördelade på fem skolhus, på grund av begränsning i tiden och kursens omfattning så kunde jag inte ta med alla 4000 elever i min undersökning. I stället valde jag att fokusera på mina egna elever på fordonsprogrammet, där jag har valt ut de 4 klasser (av 8), där det finns tjejer. Dessa utvalda klasser, fick en förfrågan via deras klassföreståndare om de ville medverka i undersökningen. När jag hade fått svar från lotsarna så var det bara att sätta sig och titta på klassernas olika schema, och på så vis få ihop en tidsplan för att själv kunna besöka de olika klasserna. På plats berättade jag vem jag var och syftet med mitt besök.

Enkäterna har delats ut klassvis under en lektion. Därmed har jag haft möjlighet att kontrollera att alla lämnar tillbaka svaren. Jag riskerar alltså inget oförberett bortfall, och slipper arbetet att t.ex. ringa och påminna att eleverna skall returnera enkäten.

Efter att jag hade delat ut enkäterna så tog vi en liten stund till att gå igenom frågorna. Det jag framför allt ville uppmärksamma var att de på fråga nummer 5 kunde kryssa flera alternativ, samt att de skulle tänka på att det var frågor på båda sidor av enkäten. I den första klassen fick jag frågan, hur skall vi svara ifall inte något av alternativen stämmer till 100 %? Det jag svarade var att de skulle kryssa det alternativ som låg närmast deras sanning. Detta tog jag med mig till de andra klasserna, och framförde som ett tips, så att alla klasser skulle få samma information. Sedan upplyste jag om att jag gärna ville att de skulle skriva något på den öppna frågan som ligger sist i enkäten.

5.2. Etik

Som författare har jag ensam ansvaret för att undersökningen genomförs med god kvalitet och att undersökningarna är acceptabelt genomförda, jag har haft stor respekt för undersökningskandidaternas anonymitet. Enligt HSFR (Humanisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet) är det oacceptabelt att bryta mot ”god vetenskap” och ta avsteg från vetenskapliga krav och normer (Codex, 2006a). Jag måste också kunna förklara rapportens innehåll och hur undersökningen har genomförts (Codex, 2006b).

Det har varit viktigt för mig att förklara för eleverna som har deltagit i denna undersökning, att de är helt och hållet anonyma (Holme och Solvang 1997). Det är bara eleverna och elevernas lots som vet vilka som har medverkat i enkätundersökningen. Man kan alltså inte få reda på vem som har svarat vad. När de sedan hade svarat på enkäten så lämnade eleverna den till mig som utan att titta la den direkt i en låda med ganska höga kanter, så det inte fanns någon möjlighet för någon annan att se dem.

För att säkra anonymitet inom de enskilda klasserna har jag valt att ge dem en sifferkod i stället för deras normala beteckning. För att inte kunna spåra några enskilda personer bland minoriteterna t.ex. tjejer och de som jag vet om är idrottare kommer jag inte att redovisa resultaten på ett sätt så deras svar kan skiljas ut.

5.3. *Tolkning*

Med tabell 5 vill jag tydliggöra att antalet tjejer kan ge problem när man värderar skillnader mellan könen. Eftersom bara 8 tjejer har deltagit i enkäten blir det en ganska grov procentskala i steg på 12,5 % per person. Det antas, att dessa tjejer är representativa för en större population. På grund av den grova skalan representerar till exempel en andel på 1 av 8 ett procentintervall på 6,25 % till 18,75 %. Det procentintervall som varje tjej representerar illustreras i tabell 5. Jag är därför försiktig med att tolka skillnader mellan könen, speciellt där killarnas andel ligger inom procentintervallet för motsvarande andel tjejer.

Jämfört med skalans grovhet för tjejerna ligger killarnas på 2,17 % per person (100 % / 48 personer).

Tabell 5. Procentuella gränser för vad ett givet antal tjejer representerar.

Andel tjejer	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Undre gräns [%]	0	6,25	18,75	31,25	43,75	56,25	68,75	81,25	93,75
Övre gräns [%]	6,25	18,75	31,25	43,75	56,25	68,75	81,25	93,75	100

6. Resultat

6.1. Deltagande och bortfall i enkätundersökningen

Tabell 6. Sammanställning av det totala deltagandet och könsfördelning i enkätundersökningen.

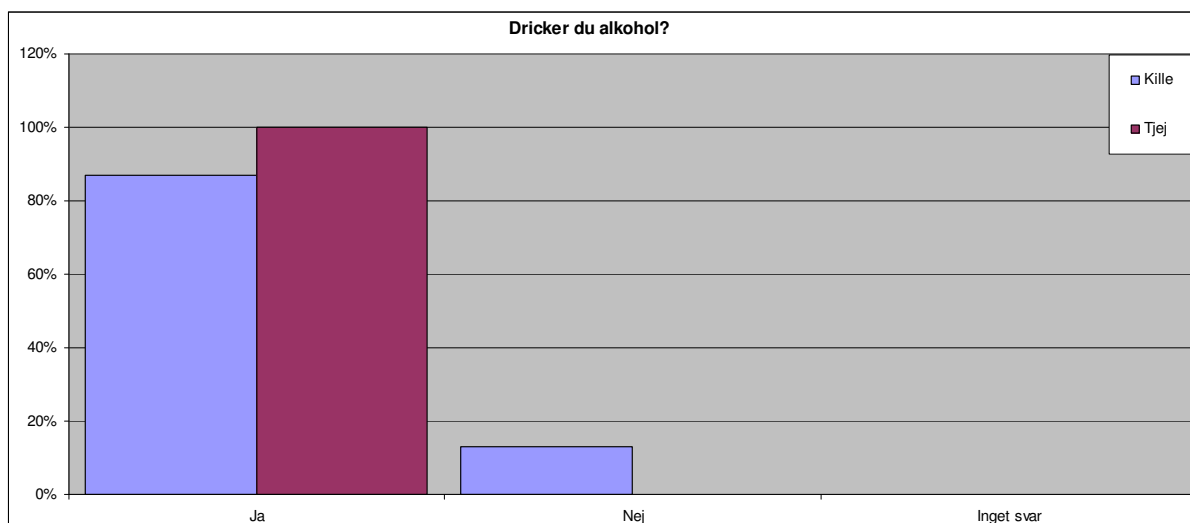
Antal elever	67	
Antal enkätsvar	54	
Bortfall	13	
Könsfördelning bland deltagande	Kille	Tjej
	46	8

Tabell 7. Klassvis deltagande och könsfördelning i enkätundersökningen.

Klass	1		2		3		4	
Antal elever	18		14		18		17	
Antal enkätsvar	13		11		16		14	
Bortfall	5		3		2		3	
Könsfördelning bland deltagande	Kille	Tjej	Kille	Tjej	Kille	Tjej	Kille	Tjej
	12	1	9	2	13	3	12	2

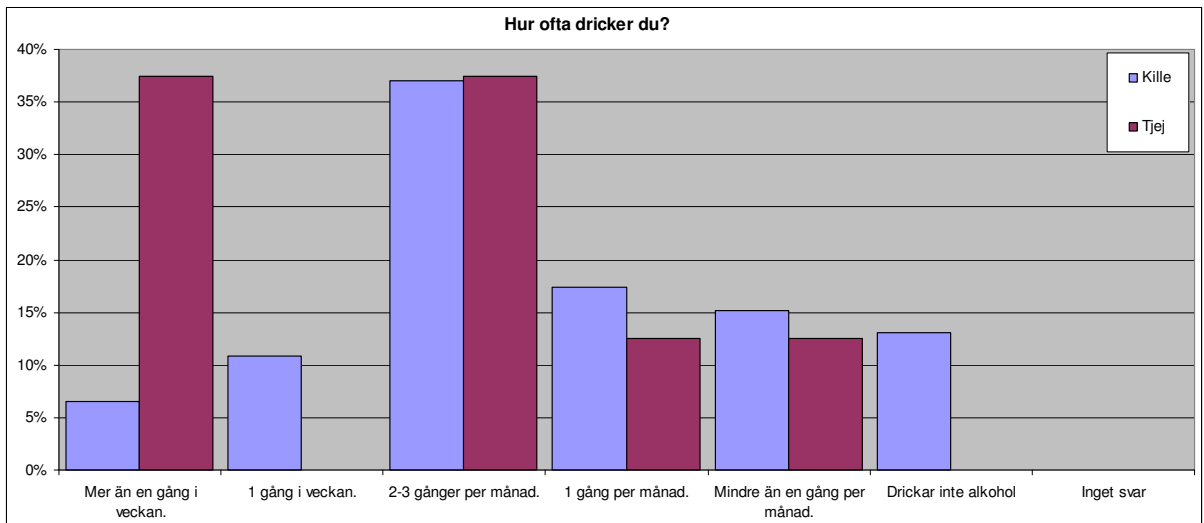
6.2. Elevernas alkoholvanor

Totalt 89 % har svarat, att de dricker alkohol, därav 87 % av killarna och 100 % av tjejerna. Vad som inte framgår av provsvaren är att några av killarna utövar idrott på ganska intensiv nivå. Dessa har valt att avstå från alkohol. Därmed finns det mellan de övriga deltagare inte så stor skillnad mellan könen.

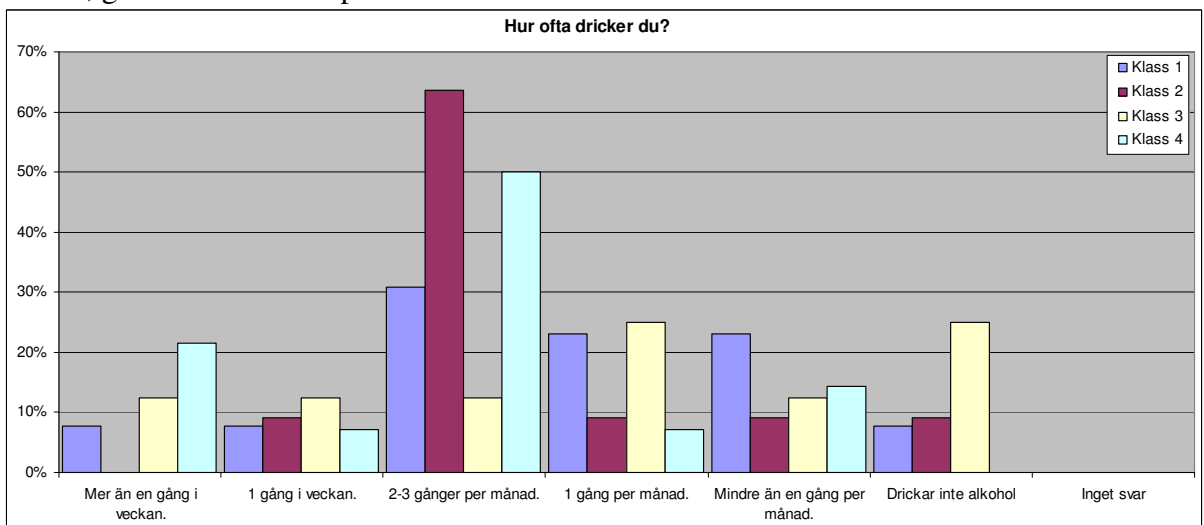
Figur 1. Fråga: "Dricker du alkohol?" - könsuppdelad.

Det finns en tendens till att tjejerna dricker lite oftare än killarna. Totalt 75 % (6 av 8 tjejer) dricker oftare än 1 gång per månad (se figur 2) gentemot 54 % av killarna.

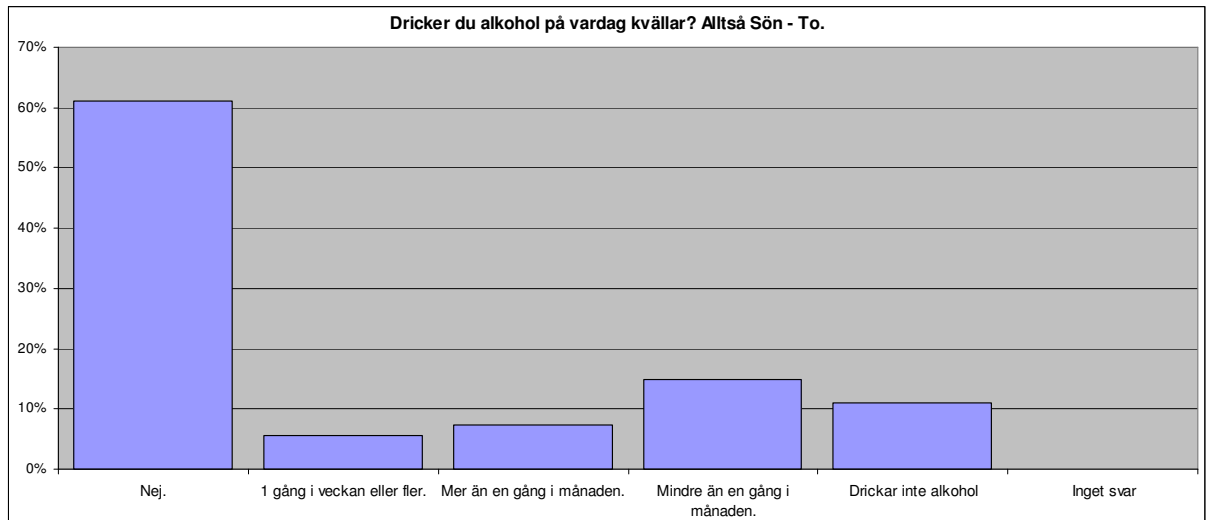
Figur 2. Fråga: "Hur ofta dricker du?" - könsuppdelad.

Klass nr 3 skiljer ut sig genom att ha en stor andel (4 av 16) av deltagande elever, som inte dricker alkohol alls (se figur 3). Även i klass nr 1 kan observeras en tendens att eleverna dricker mer sällan. För klass 1 och 3 dricker respektive 69 % och 63 % oftare än 2 gånger per månad, gentemot 82 % respektive 86 % för klass 2 och 4.

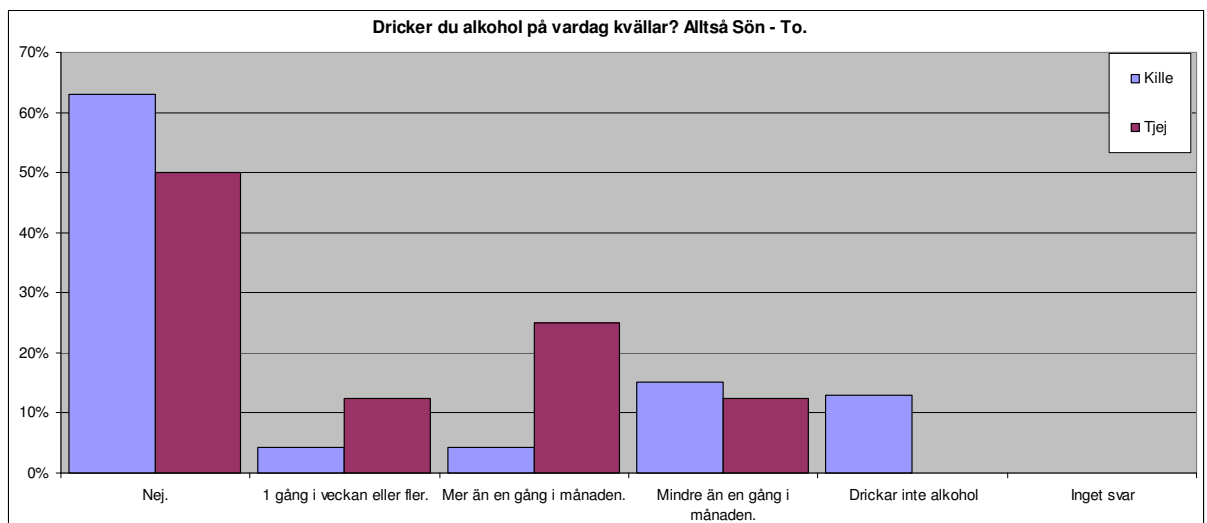

Figur 3. Fråga: "Hur ofta dricker du?" – klassuppdelad.

Totalt har 28 % av deltagarna svarat, att de ibland dricker alkohol på vardagskvällar (svarsalternativ 2, 3 och 4) (se figur 4). Detta motsvarar 31 % av dom som dricker alkohol. Det finns en tendens till att tjejerna dricker lite oftare på vardagskvällar än killar. Vid summering av svaren från alternativ 2, 3 och 4 ses att 50 % av tjejerna och 28 % av killarna ibland dricker alkohol på vardagskvällar (se figur 5).

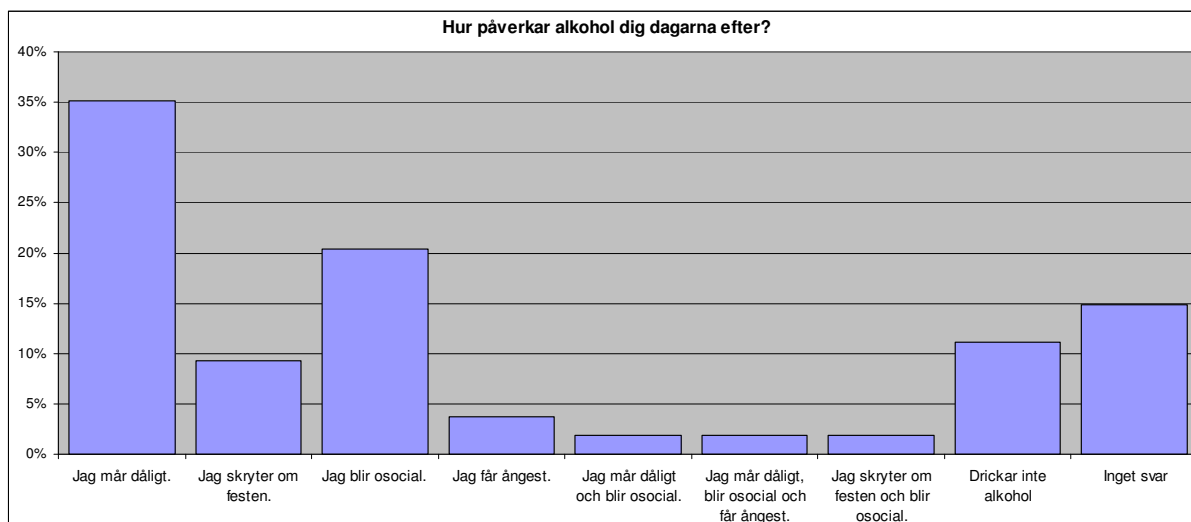
Figur 4. Fråga: ”Dricker du alkohol på vardag kvällar? Alltså sön – To.”

Figur 5. Fråga: ”Dricker du alkohol på vardag kvällar? Alltså sön – To.” – könsuppdelad.

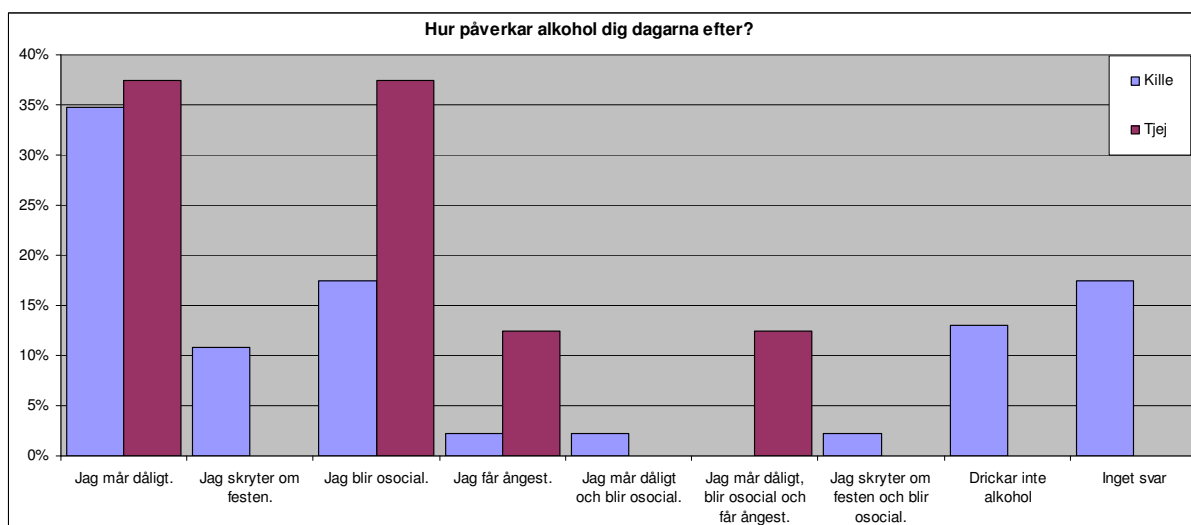
6.3. Eleverna mår dåligt och är trötta dagen efter

Generellt observeras en ganska hög andel (73 %) av deltagarna som upplever negativa effekter av alkohol dagarna efter (se figur 6). Svarsmöjligheterna ”jag skryter om festen” och ”inget svar” räknas som inte-negativa (fysiska) effekter. Deltagarna som inte dricker alkohol (bara killar) räknas bort, när andelen som upplever negativa effekter beräknas.

Figur 6. Fråga: "Hur påverkar alkohol dig dagarna efter?". I denna fråga hade man möjligheten att kryssa av flera alternativ. Dom som har kryssat fler alternativ har lagts in i separata kombinationsgrupper.

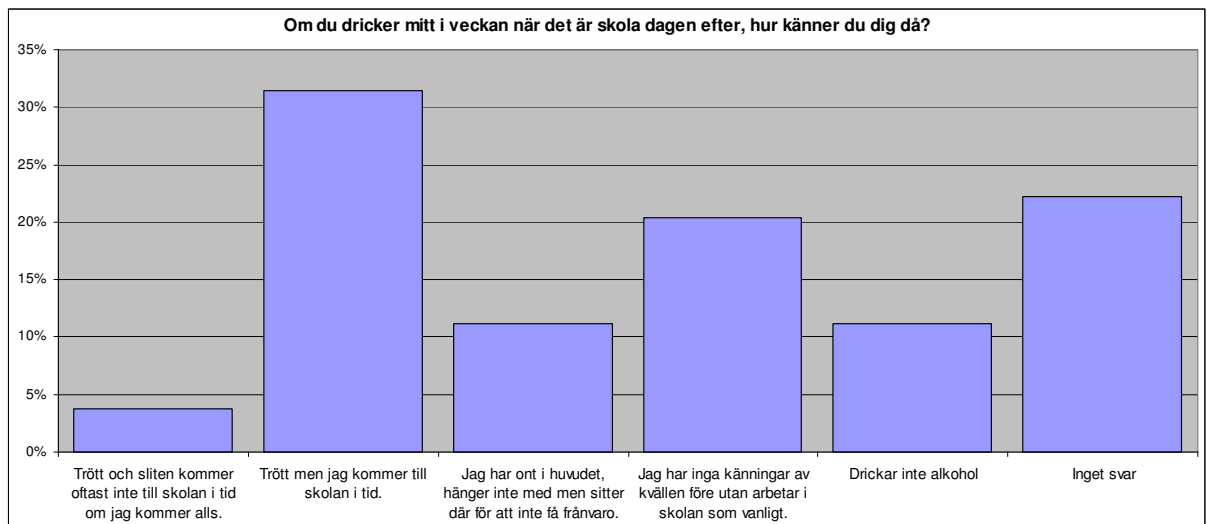
Det kan observeras en relativt stor skillnad mellan andelen killar och tjejer som upplever negativa effekter av alkoholen (se figur 7). 100 % av tjejerna upplever negativa effekter, gentemot 68 % av som killar som dricker alkohol.

Figur 7. Fråga: "Hur påverkar alkohol dig dagarna efter?" – könsuppdelad. I denna fråga hade man möjligheten att kryssa av flera alternativ. Dom som har kryssat fler alternativ har lagts in i separata kombinationsgrupper.

Jämfört med svarsfördelningen i frågan om man dricker alkohol på vardagskvällar (se figur 4) där 62 % har svarat, att de inte dricker alkohol på vardagskvällar, kan fördelningen på denna fråga (se figur 8) vara lite svår att tolka. Deltagare som har svarat att dom inte dricker på vardagskvällar borde kanske inte har gett något svar på fråga 8. Eftersom 22 % inte har gett svar, har 39 % av deltagarna kanske svarat utifrån erfarenheter som ligger så långt tillbaka att dom inte räknas som en del av den aktuella alkoholkonsumtionen. Summan av svarsalternativ 2, 4 och 6 ger 74 %, vilket täcker andelen av dom som inte dricker på vardagskvällar. Det är möjligt att dom som tidigare har upplevt negativa effekter efter drickande dagen före en skoldag, har valt att inte upprepa detta beteende

Dom direkt negativa effekterna (svarsalternativ 1 och 3) utgör totalt 15 %, vilket är markant högre än vid effekter av helgdrickandet på måndagen (4 %). Skillnaden mellan dom två situationer är förmodligen att man vid helgdrickandet har åtminstone söndagen att återhämta sig på.

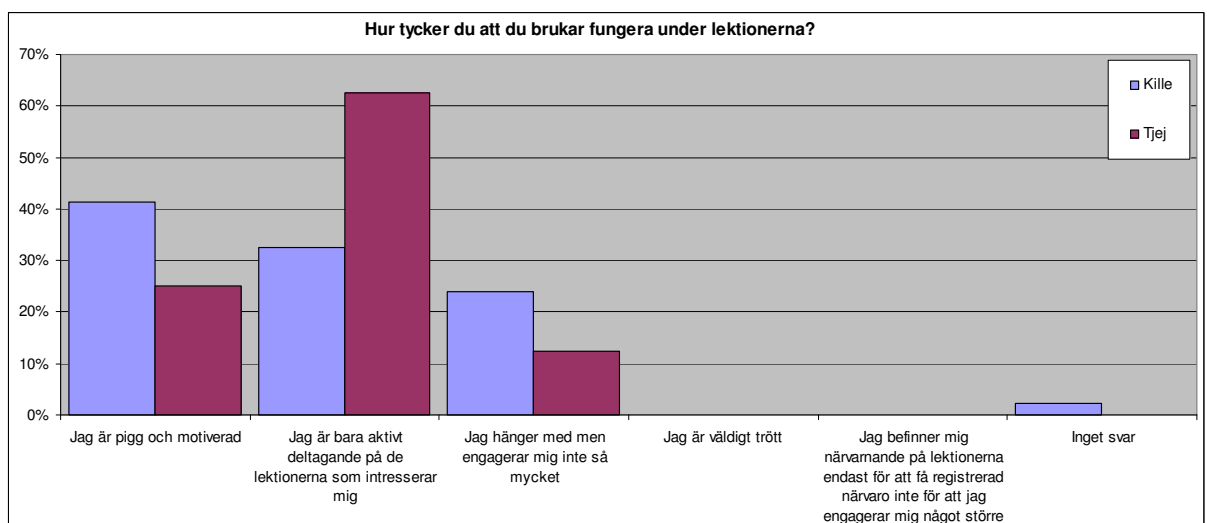

Figur 8. Fråga: "Om du dricker mitt i veckan när det är skola dagen efter, hur känner du dig då?"

Sammanfattningsvis har det påvisats, att en väldigt stor andel av eleverna påverkas negativt dagarna efter konsumtionstillfällen.

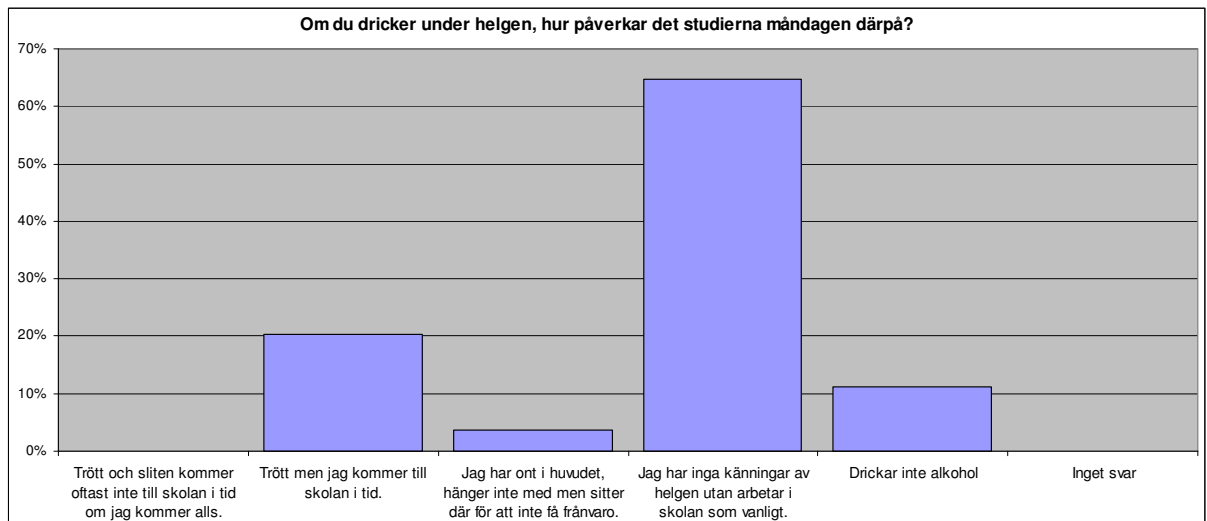
6.4. Eleverna anser att deras alkoholkonsumtion inte påverkar deras skolsituation

Totalt sett observeras ett ganska stort aktivt deltagande i lektionerna. Sammanlagt 76 % svarar med ett av dom två första svarsalternativen. Uppdelad mellan kön observeras en tydlig skillnad i fördelningen på svarsalternativen (se figur 9). Medan killarna är någorlunda jämt fördelade på dom tre första svarsalternativen, är tjejerna överrepresenterade i svarsalternativ två.

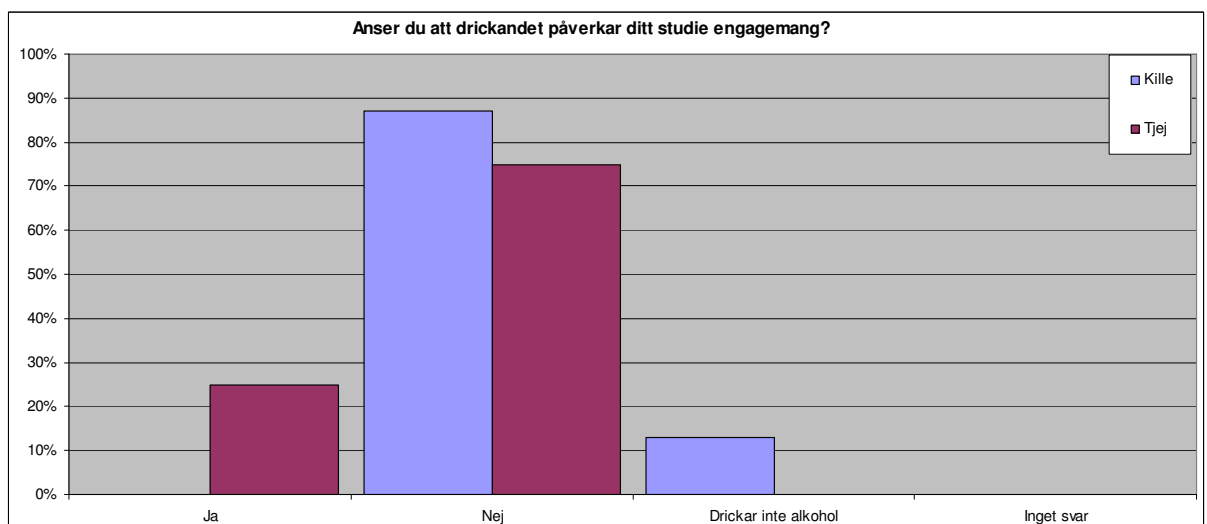
Figur 9. Fråga: "Hur tycker du att du brukar fungera under lektionerna?" - könsuppdelad

Det är generellt en ganska liten andel av deltagarna som känner direkt negativa effekter på måndagen efter drickande i helgen. Svartalernativet ”Trött men jag kommer till skolan i tid” kan vara svår att tolka, därför att där säkert finns en del som känner sig trötta även om dom inte har druckit under helgen. Svartalernativ 3 räknas som det enda som speglar direkt negativa effekter. Totalt har 4 % gett detta svar (se figur 10). Det finns ingen större skillnad mellan könen.

Figur 10. Fråga: ”Om du dricker under helgen, hur påverkar det studierna måndagen därpå.

Majoriteten av deltagarna anser, att drickandet inte påverkar deras studie engagemang (se figur 11). Av de som dricker alkohol anser 96 %, att det inte påverkar studie engagemanget. Det observeras att det är två tjejer, som anser att drickandet har en effekt på engagemanget.

Figur 11. Fråga: ”Anser du att drickandet påverkar ditt studie engagemang?” – könsuppdelad.

Denna fråga skulle bara besvaras i fall man hade svarat ja på den föregående fråga. Bara en av de två som anser att drickandet påverkar deras studie engagemang har svarat på frågan. Denna gymnasieelev tycker att det påverkar lite för att man blir tröttare.

Sammanfattningsvis anser eleverna generellt, att deras alkoholkonsumtion inte påverkar deras studieengagemang.

7. Diskussion

7.1. Våra elever skiljer sig från mängden

Vad jag kom fram till när jag jämförde mina data och den statistik som finns för hela landet är den viktiga aspekten, att mina elever oftast dricker på helgen och oftare än landsgenomsnittet. Jag ska förklara hur jag kom fram till det.

Frågorna i enkäten kring om man dricker alkohol och hur ofta, har inte helt samma svarsalternativ som de undersökningar, jag har redogjort för i teoriavsnittet (dessa resultat benämns framöver ”landsgenomsnittet”). Ändå finns där möjlighet att genomföra en jämförelse mellan resultaten.

Först jämfördes andelen konsumenter, som inom det senaste året har druckit alkohol (se tabell 8). Andelen konsumenter i min enkätundersökning är lite högre än landsgenomsnittet. Skillnaden kan eventuellt bero på tillfälligheter och jag vill därför inte konkludera annat än att det finns en tendens att andelen konsumenter bland mina elever är större än landsgenomsnittet.

Tabell 8. Andelen konsumenter av alkohol i redovisade undersökningar och resultaten från egen enkätförfrågan.

Undersökning	SCB: helårsstatistik, 2006 Gymnasiet	Hvidtfeldt och Rask, 2007. Gymnasiet, årskurs två	Enkätresultat
Andelen konsumenter (båda kön)	82,6%	~ 86,5%	89%

Frekvensen av drickandet bland enkättagarna kan jämföras med undersökningen från Statistiska Centralbyrån (Helårsstatistik, 2006). Tabell 9 visar resultaten från de två undersökningar. I min undersökning är det betydligt fler som dricker mer än 1 gång per månad, totalt 57 % mot 22,2 %.

Tabell 9. Fråga kring hur ofta man dricker. Jämförelse mellan egen enkätförfråga och undersökning från Statistiska Centralbyrån (Helårsstatistik, 2006). För min enkätundersökning har två svarsalternativ (markerat med fet) summerats för att kunna jämföras med resultaten från Statistiska Centralbyrån.

Formulering i dom två undersökningarna	Egen enkät	Mer än en gång i veckan + 1 gång i veckan	2-3 gånger i månaden	1 gång per månad	Mindre än en gång per månad	Dricker inte alkohol
	SCB	Varje vecka	Varannan vecka	Varje månad	Mer sällan	Aldrig
Andel (båda könen)	Egen enkät (1. årskurs)	20%	37%	17%	15%	11%
	SCB (gymnasiet alla klasstrid)	6,1%	16,1%	27,6%	32,7%	17,4%

Skillnaden i frekvensen av drickandet mellan mina resultat och landsgenomsnittet kan illustreras ganska tydligt genom att beräkna ett genomsnittligt antal konsumtionstillfällen (kallad KT) per elev per månad (kallad KEM). Detta görs genom att definiera antal tillfällen per månad för varje svarsalternativ i tabell 9.

Tabell 10. Definition av antal konsumtionstillfällen per månad vid dom olika svarsalternativ vid frågan om hur ofta man dricker (rad 1-3). Rad 4 och 5 visar andelen konsumenter och definierar antal konsumtionstillfällen per månad för dom respektive svarsalternativen.

Formulering i dom två undersökningarna	Egen enkät	Mer än en gång i veckan + 1 gång i veckan	2-3 gånger i månaden	1 gång per månad	Mindre än en gång per månad	Dricker inte alkohol	
	SCB	Varje vecka	Varannan vecka	Varje månad	Mer sällan	Aldrig	
Antal konsumtionstillfällen (KT) per månad		6	2,5	1	0,5	0	Summa - per 100 elever
Antal konsumtionstillfällen per månad för varje svarsalternativ	Egen enkät	120	93	17	8	0	238
	SCB	37	40	28	16	0	121

Genom att för varje svarsalternativ, beräkna antalet konsumtionstillfällen (andel*alternativsrelaterad KT) och summera dessa fås antalet för 100 elever per månad. Detta delas med 100 för att få antalet konsumtionstillfällen per elev per månad. KEM från min enkätundersökning är 2,38, vilket är nästan dubbelt så mycket som landsgenomsnittet, som är 1,21. Det har visat sig att alkoholintaget sker betydligt oftare bland mina elever än vad som är normalt för gymnasiet.

7.2. Enkäten

I sammanhang med resultatanalysen har jag gjort några spekulationer kring några av frågorna. Dessa spekulationer är delvis baserad på egna uppfattningar och därför har jag valt att lägga dem i diskussionsavsnittet. I övrigt tycker jag att enkätundersökningen har varit ett bra instrument för mig i denna undersökning, dels för att jag känner eller känner igen alla elever på fordonsprogrammet och på detta sätt kan de bibehålla sin anonymitet.

Jämfört med andra undersökningar har det med mina resultat varit ett problem, att man inte kan skilja mellan hur mycket som konsumeras vid det enskilda tillfället. Det är omöjligt att genomskåda hur stor en andel av den enskilda elevens konsumtionstillfällen, som är njutning av en eller två öl eller som är alvarlig berusning. Detta gör att det utifrån resultaten kan vara svårt att uttala sig om innebörden av drickandet. Jag har utifrån effekten av alkohol dagarna efter försökt att tolka hur mycket som dricks i det vanliga konsumtionstillfället (se nedanför).

Hur tycker du att du brukar fungera under lektionerna?

Egentligen var denna fråga menad som en referens för hur eleverna fungerar när de inte har druckit alkohol dagarna innan. Vid resultatgenomgången har jag tyvärr insett, att frågan är felformulerad och inte tydliggör att där refereras till inte-alkoholpåverkat tillstånd. Generellt har eleverna dock inte druckit alkohol på en vardagskväll (se frågan ”Dricker du alkohol på vardagskvällar” i resultatstycket). Utifrån detta kan resultaten anses som referens för hur eleverna fungerar under lektionerna om dom inte har druckit alkohol dagen innan.

I resultaten observerades att tjejerna oftare svarade att de bara är aktivt deltagande på de lektioner som intresserar de. Det är min uppfattning, att tjejerna har väldigt lite intresse för idrott och därför svarar som dom gör. Även om detta inte ligger under min problemformulering hade det varit intressant att ha med en tilläggsfråga kring vilka ämnen som eventuellt inte är omtyckta.

Jag har kollat möjligheten, att dom som svarar mindre positivt på frågan också är dom som dricker oftast. Där har dock inte framkommit några bevis för detta samband.

Hur påverkar alkohol dig dagarna efter?

Det har observerats att en ganska stor andel känner negativa effekter av alkoholen dagarna efter. Detta kan tolkas som att de vanligtvis konsumerar en ganska stor mängd vid ett konsumtionstillfälle. I de fall deltagarna oftast bara drack en eller två öl eller motsvarande skulle andelen av negativa effekter förmodligen bli mycket mindre.

Alkoholkonsumtionens effekt på studie engagemanget.

En relativt stor andel av deltagarna dricker relativt ofta, men de uppfattar inte att det påverkar studie engagemanget negativt. Dock har jag den uppfattningen, att det speciellt på onsdagskvällar dricks ganska ofta och mycket. Som lärare känner jag att eleverna är tröttare än vanligt på torsdagar och man hör att de skryter om festandet dagen innan.

I anknytning till detta kan det diskuteras hur nära deltagarnas svar är sanningen. I relation till effekten på studieengagemanget känns det som att eleverna svarar för positivt. I förhållande till andelen konsumenter och konsumtionsfrekvens har där påvisats högre siffror än landsgenomsnittet och därför borde inte eleverna här ha svarat för positivt (i betydelse av mindre konsumtion). Eftersom dom har svarat för positivt är resultaten även mer oroväckande.

7.3. Sociala aspekten

Könsmässigt har här observerats ganska stora skillnader både mellan konsumtionsfrekvens och effekterna av alkohol dagarna efter. Det ser ut som att tjejer dricker oftare än killar. Tjejerna känner också oftare negativa effekter dagarna efter. Detta kan tolkas som att tjejerna i genomsnitt konsumerar relativt mycket mera alkohol per konsumtionstillfälle. Eller kan det vara så att killarna svarar som de gör för att verka tuffa.

Flickor har alltmer närmast sig pojkars berusningsdrickande. Det är den största förändringen i statistiken de senaste åren. Samtidigt kan flickor hamna i destruktiv sexualitet och sexuellt våld. Flickorna lever mycket på de manliga premisserna. De blir hänvisade till de unga männens sätt att blanda vin, sprit och hembränt. Det är pojkarna som har kontroll över spriten (Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut, 2003).

Om alkohol betraktas som ett befrielseverktyg tror jag, att tjejer traditionellt har ett ”tightare” könsrollmönster och därför har ett större behov att komma loss från andras och egna förväntningar kring sitt beteende. Jag är övertygad om att tjejer ofta söker sällskap bland äldre killar och kanske påverkar detta också deras alkoholkonsumtion.

Ett stort antal väljer en ganska frekvent alkoholkonsumtion även om man är medveten om negativa effekter dagen efter. Egentligen känner man igen detta från alla äldre generationer, men det är ändå konstigt att man negligerar det kommande obehaget. Självklart måste alkoholens ”positiva” effekter, som social status, fränlänning av ansvar och personliga begränsningar och press från kompisar, väga tyngre.

Intervjuer med missbrukande ungdomar visar att vägen för dessa ungdomar in i missbruket är kantad både av nyfikenhet och längtan att i ”gänget” bli bekräftad liksom utanförskap, störda föräldrarelationer och svårigheter att se det meningsfulla i en framtid. Ungdomar som fastnar i ett alkoholmissbruk och som börjar experimentera med narkotika har det ofta svårt i skolan, känner mindre engagemang och skolkar oftare (Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut, 2003).

När eleverna dricker är det oftast på en helgkväll och det påverkar inte enligt dom själva deras skolsituation. I ett kortsiktat perspektiv är dom fysiska alkoholrelaterade effekter i skolarbetet kanske inte så stora, men möjligen har några elever en så hög konsumtion, att det på lång sikt påverkar fysiken negativt. I ett socialt perspektiv är jag övertygad om att alkoholen har en kraftig effekt på eleverna. Både för och eftersnack kring hur mycket man dricker och vad man vågar göra är viktiga elementer för den sociala statusen.

Även om där har påvisats en relativt hög frekvens av konsumtionstillfällen bland deltagande i min undersökning kan jag från mina resultat inte avgöra hur mycket alkohol som konsumeras per tillfälle. Det hade varit väldigt intressant att kunna jämföra mängden av konsumerat alkohol mellan mina elever och landsgenomsnittet. Tyvärr var jag vid utformningen av enkäten inte uppmärksam på, att detta kunna ha ett intresse.

Från en lärares perspektiv tycker jag att relationen med eleverna är viktig. Min egen erfarenhet är att jag oftast får en väldigt tät relation med eleverna. Detta kan bero på, att jag ofta har mina elever längre tid åt gången (från en halv till en hel dag åt gången). Jämfört med en klassisk undervisningssituation tror jag att min undervisningsmiljö i verkstan öppnar upp för en mer avslappnad kommunikation och där finns mera utrymme för relationen till den enskilda eleven. På detta vis känner jag att jag har en bra position för att kunna följa elevernas problem i förhållande till alkohol och även erbjuda hjälp om det behövs.

7.4. Fortsatt forskning

Påverkar det resultaten, att deltagarna i min enkät enbart går på fordonsprogrammet? Det kan tänkas, att det på denna mera tekniskt/hantverksrelaterade utbildning är en tradition med högre alkoholkonsumtion. Varifrån kommer denna eventuella tradition? Är alkoholbeteendet nedärvt från föräldrarna. Dessa frågor lägger upp till en ganska komplex social diskussion som ligger utanför min frågeställning. I ett fortsättningsperspektiv kunde man bland de tillfrågade ta med en motsvarande andel elever från mindre tekniskt/praktiskt inriktade gymnasielinjer och därigenom belysa en möjlig skillnad.

7.5. Slutsats

Utifrån mina resultat vill jag konkludera att:

- Mina elever dricker oftast under helgerna och oftare än landsgenomsnittet.
- Mina elever upplever generellt inte att deras alkoholkonsumtion har någon negativ effekt på deras skolsituation.
- En ganska stor del av eleverna upplever negativa effekter av alkoholen dagarna efter.

8. Referenslista

Andréasson Sven och Allebeck Peter. En kunskapsöversikt om alkoholens positiva och negativa effekter på vår hälsa. Stockholm. 2005.

Backman Jarl (1998). Rapporter och uppsatser. Lund : Studentlitteratur.

Carnudd, D., Roos, E. och Sundkvist, C. Skolungdomars användande av inställning till alkohol – ett försök att påverka inställning och attityd genom värderingsövningar och gruppdiskussioner. 2003:117 PED, Luleå Tekniska Universitet.

Codex (2006a). Regler och riktlinjer för forskning – Forskarens etik, (<http://www.codex.vr.se/oversikter/etik/etik.html>) Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet. (Datum för aktuella Internetadress: 080211)

Codex (2006b). Regler och riktlinjer för forskning – Forskarens etik – Att publicera forskningsresultat, (<http://www.codex.vr.se/oversikter/etik/pub.html>) Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. (Datum för aktuella Internetadress: 080211)

Efterfrågade mått – Gymnasieskolan: Antal elever (<http://www.skolverket.se/sb/d/1717/a/8254>), Skolverket (Datum för aktuella Internetadress: 080120).

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. Forskningsmetodik, om kvalitativa och kvantitativa metoder. Lund 1997.

Hvitfeldt, Thomas och Rask, Linnéa: Skolelevers drogvanor 2006. Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning, Rapport nr 103. Stockholm 2007.

Lauritzson Ola. Om Alkohol. Ica Bokförlag 2005.

Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut: Insatser i skolan som stärker hälsofrämjande skolutveckling och förebygger alkoholskador och narkotikamissbruk. 2003.

Statistiska Centralbyrån. Helårsstatistik – Riket. Sveriges befolkning efter kön och ålder 061231 (http://www.scb.se/templates/tableOrChart_78315.asp). 2006 (Datum för aktuella Internetadress: 080120).

Undersökning av levnadsförhållanden (ULF) – Barns villkor (http://www.scb.se/templates/Listning2_147493.asp) – Hälsorelaterade vanor (Rökning och alkohol), Tabell 8.5. (<http://www.scb.se/statistik/LE/LE0101/8.5.xls>), Statistiska Centralbyrån, åren 2002-03 (Datum för aktuella Internetadresser: 080120).

Winter Jenny och Munksgaard. Problemformulering undersökning och rapport. Bröderna Ekstrands Tryckeri AB. Lund 1979

Bilagor

Bilaga 1 – Enkäten

Hur på verkar alkohol dina studier!

Denna enkät skall vara till grund för ett examensarbete till mina högskolestudier. Jag vore tacksam om ni svarade med de svar som ligger närmast till er sanning. Du är anonym i undersökningen och enkäterna samlas in så dolt som möjligt.

1. Kille Tjej

 2. Hur tycker du att du brukar fungera under lektionerna?
(kryssa ett alternativ)
 - Jag är pigg och motiverad
 - Jag är bara aktivt deltagande på de lektionerna som intresserar mig
 - Jag hänger med men engagerar mig inte så mycket
 - Jag är väldigt trött
 - Jag befinner mig närvarande på lektionerna endast för att få registrerad närvaro inte för att jag engagerar mig något större

 3. Dricker du alkohol?
 - Ja
 - Nej (Om du svarat nej-aldrig så får jag tacka för din medverkan)

 4. Hur ofta dricker du? (kryssa ett alternativ)
 - Mer än en gång i veckan.
 - 1 gång i veckan.
 - 2-3 gånger per månad.
 - 1 gång per månad.
 - Mindre än en gång per månad.

 5. Hur påverkar alkohol dig dagarna efter? (i fall man dricker sig ordentligt berusad)
(Här kan du kryssa flera alternativ)
 - Jag mår dåligt. (Huvudvärk kräkningar)
 - Jag skryter om festen.
 - Jag blir osocial.
 - Jag får ångest.
-

6 Dricker du alkohol på vardag kvällar? Alltså Sön - To. (kryssa ett alternativ)

- Nej.
- 1 gång i veckan eller fler.
- Mer än en gång i månaden.
- Mindre än en gång i månaden.

7 Om du dricker under helgen, hur påverkar det studierna måndagen därpå?

(kryssa ett alternativ)

- Trött och sliten kommer oftast inte till skolan i tid om jag kommer alls.
- Trött men jag kommer till skolan i tid.
- Jag har ont i huvudet, hänger inte med men sitter där för att inte få frånvaro.
- Jag har inga känningar av helgen utan arbetar i skolan som vanligt.

8 Om du dricker mitt i veckan när det är skola dagen efter, hur känner du dig då?

(kryssa ett alternativ)

- Trött och sliten kommer oftast inte till skolan i tid om jag kommer alls.
- Trött men jag kommer till skolan i tid.
- Jag har ont i huvudet, hänger inte med men sitter där för att inte få frånvaro.
- Jag har inga känningar av kvällen före utan arbetar i skolan som vanligt.

9 Anser du att drickandet påverkar ditt studie engagemang?

- Ja
- Nej

Om nej, tackar jag för visat intresse. Om ja, fortsätt med nedanstående fråga.

10 På vilket vis anser du att studierna påverkas av alkoholkonsumtionen?

Jag tackar för visat intresse! Klas Abrahamsson.
